

FAKİRLERİN SABRI VE TÛBÂ AĞACI

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ
الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ سَنَدِنَا وَمَدَدِنَا وَأُسْوَةُ الْحَسَنَةِ
مُحَمَّدِ الْمُصْطَفَى وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَمَنْ تَبِعَهُ بِإِحْسَانٍ

ذَوِي الصِّدْقِ وَالْوَفَى

أَمَّا بَعْدُ: فَاعْلَمُوا أَيُّهَا الْإِخْوَانُ فَإِنَّ أَفْضَلَ الْحَدِيثِ
كِتَابُ اللَّهِ وَأَفْضَلَ الْهُدَى هُدَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ
مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ
وَصَاحِبُهَا فِي النَّارِ وَبِالسَّنَدِ الْمُتَّصِلِ إِلَى النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

Eûzu bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

Elhamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihi Muhammedin ve âlihi ve sahbihi ve men tebiahû bi-ihşânin ilâ yevmi'd-dîn. Emmâ ba'd:

Fa'lemû eyyuhe'l-ihvân. Fe-inne efdale'l-kitâbi kitâbullâh. Ve efdale'l-hedyi hedyu seyyidinâ Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem. Ve şerra'l-umûri muhdesâtuhâ. Ve külle muhdesin bid'ah. Ve külle bid'atin dalâleh. Ve külle dalâletin ve sâhibihâ fi'n-nâr. Ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi sallallâhu aleyhi ve sellem, ennehû kâl:

طُوبَى لِمَنْ بَاتَ حَاجًّا وَأَصْبَحَ غَازِيًا رَجُلٌ مَسْتُورٌ
ذُو عِيَالٍ مُتَعَفِّفٌ قَائِعٌ بِالْيَسِيرِ مِنَ الدُّنْيَا يَدْخُلُ
عَلَيْهِمْ ضَاحِكًا وَيَخْرُجُ عَنْهُمْ ضَاحِكًا فَوَالَّذِي نَفْسِي
بِيَدِهِ إِنَّهُمْ هُمُ الْحَاجُّونَ الْغَازُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ
وَجَلَّ

Tûbâ limen bâte hâccen ve asbaha gâziya. Raculün mestûrun zû iyâlin müteaffifun kâniun bi'l-yesiri mine'd-dünyâ yedhulu

aleyhim dâhika ve yahricu minhüm dâhika. Fevellezî nefsi bi-yedih innehüm hümü'l-hâccûne'l-gâzzûne fî sebîlillâhi azze ve cel. ¹

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allahu Teâlâ hazretlerinin selamı, rahmeti, bereketi, ihsanı ve ikramı dünyada, âhi-rette üzerinize olsun. Efendimiz Muhammed-i Mustafa *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin mübarek hadîs-i şerîflerinden bir miktar okuyup, izah edip, teallüm ve tefeyyüz etmek istiyoruz.

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına ve iza-hına başlamadan önce Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e sevgimizin, bağı-lılığımızın, saygımızın bir nişanesi olmak üzere, ruh-u pâkine hediye edelim diye; ve onun mübarek âlinin, ashâbının ve kıyamete kadar kendisine tâbi olan etbânının, ahbâbının ruhlarına hediye olsun diye; hâsseten okudu-ğumuz hadîs-i şerîfleri bize nakil ve rivayet etmiş olan alimlerin, râvilerin, kitabı yazan zât-

¹ Deylemî, *el-Firdevs*, II, 444-5, r. 3923; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, IV, 276, r. 5297; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, III, 392, r. 7099; Gümüştanevî, *Ramûz*, II, 314.

ı muhteremin ruhu şâd olsun diye; bu beldeleri bize mallarını, canlarını ortaya koyup her türlü fedakârlıklarla çalışarak fethedip yadigâr ve emanet bırakmış olan fatihlerin, şehitlerin, gazilerin ruhlarına hediye edelim diye; içinde ibadet edip bu hadîs-i şerîfleri okuyacak meclisi kurduğumuz şu camiye yapanların, yaptırانların ve hizmette devamını sağlayanların, temizliğine, genişlemesine ihtimam edenlerin, kendilerinin ve geçmişlerinin ruhlarına hediye olsun diye; bu civarda medfun bulunan mü'minîn-i mü'minât kardeşlerimize hediye olsun diye; ve nihayet, uzaktan ve yakından zahmet edip Peygamber Efendimiz'e sevgisinden, ilme muhabbetinden buraya toplanmış, gelmiş olan siz kardeşlerimizin âhirete göçmüş cümle sevdiklerinin, yakınlarının ruhlarına hediye olsun diye; ve daha başkaca adları unutulmuş, nesilleri kesilmiş, âhirete göçüp kendisine dua edecek kimsesi kalmamış boynu bükük nice insanlar vardır; tüm mü'minîn ve mü'minâtın ruhlarına Allahu Teâlâ lütf u kere minden, gayp hazinelerinden ikramda, ih sanda bulunsun, cümlesinin ruhları şâd olsun, kabirleri pürnur olsun, makamları âlâ olsun,

dereceleri yüksek olsun; içlerinde insanlık, beşer olmak dolayısıyla hataları sebebiyle kabirde azap görenleri varsa azapları def u ref olsun; Allahu Teâlâ hazretleri biz yaşayan mü'min kullarına da tevîkîni refîk eylesin, okuduğumuz ilimlerden faydalanmayı nasip eylesin, Rabbimiz'in huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varmamıza vesile olsun diye bir *Fâtîha*, üç *İhlâs-ı şerîf* okuyalım, o geçmişlerimizin ruhlarına hediye edelim, ondan sonra başlayalım, buyurun.

Metnini okumuş olduğum hadîs-i şerîf, alimlerden Deylemî tarafından -herhalde- *Müsnedü'l-Firdevs* isimli hadis kitabına kaydedilmiş bir hadîs-i şerîftir. Râvisi Ebû Hureyre *radiyallâhu anh'*dir. Peygamber Efendimiz bu hadîs-i şerîfte fakir bazı kimselerin nasıl sabredip hacılar gibi, gaziler gibi sevap kazandığını bize bildiriyor. Çok müjdeli bir hadîs-i şerîftir. O bakımdan hatırınızda iyi tutun. Gerektiği yerlerde söylersiniz. Buyurmuş ki Efendimiz;

- a. **Kimsenin Bilmediği, Kalabalık Ailesine Onuruyla Bakan, Onların Yanına Gelirken ve Giderken Tebessüm Eden Kişi, Akşama Hacı Gibi, Sabahleyin de Cihat Eden Gibi Sevap Kazanır**

طُوبَى لِمَنْ بَاتَ حَاجًّا وَأَصْبَحَ غَازِيًا

Tûbâ limen bâte hâccen ve asbaha

gâziya. “Ne mutlu hacı olarak akşamlayıp gazi olarak sabahlayana...” Bu yattığı yerden akşama hacı gibi sevap kazanan, sabahleyin de Allah yolunda cihat eden gaziler gibi sevap kazanarak kalkan kişi kim acaba?

مَسْتُورٌ *Raculün.* “Bir adam ki.” رَجُلٌ

Mestûrun. “Hali saklı, halini kimse bilmiyor.

ذُو عِيَالٍ *Zû ‘iyâlin.* Çoluk çocuğu, ailesi efradı

kalabalık. Hanesinde çoluk çocuğundan, belki akrabasından nice kimseler var, kendisinin

eline bakıyorlar. مُتَعَفِّفٌ *Müteaffifun.* “Fakat

bu şahıs iffetli, onurlu.” Yüzsüz değil, arsız değil. Başkasına el açmıyor, yüzsuyu dökmüyor, başkasından istemiyor. Onurlu ve şerefli. Öyle el açıp da kendisini yıpratmıyor. Şerefini ayak altına almıyor. قَائِعٌ بِالْيَسِيرِ مِنَ الدُّنْيَا

Kâniun bi'l-yesîri mine'd-dünyâ. “Dünyalık cihetinden azıcık bir şey eline geçse ona kanaat ediyor.” Açgözlü, haris değil. Fazla alayım diye yüzsüzlük eden bir kimse değil. Sağa sola haram helal demeden teşebbüsler yapan kimse değil. يَدْخُلُ عَلَيْهِمْ ضَاحِكًا *Yedhulu aley-*

him dâhika. “Ailesi, hanesi halkının yanına gülererek geliyor.” وَيَخْرُجُ مِنْهُمْ ضَاحِكًا *Ve yahricu*
minhüm dâhika. “Sabahleyin onların yanından gülererek ayrılıyor.” Vedalaşıp işe öyle gidiyor.

فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ *Fevellezî nefsi bi-ye-*

dihî. “Şu canım, şu nefsim kudretinin elinde olan Allah'a and olsun, yeminler olsun ki”

diyor Peygamber Efendimiz. **إِنَّهُمْ** *Innehüm.*

“İşte bunlar.” **هُمُ الْحَاجُّونَ الْغَازُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ**

عَزَّ وَجَلَّ *Hümü'l-hâccune'l-gâzzûne fî*

sebîlillâhi azze ve celle. “Hacılardır, aziz ve celil olan Allah yolunda gaza etmiş kimselerdir.” Yani “Onlar gibidir, onlar kadar sevaplıdır, onlar kadar kıymetlidir.” diyor.

Şimdi yavaş yavaş, tatlı tatlı, aklımıza iyice yerleşecek gibi kelimeleri izah edelim.

Tûbâ, takdir, tahsin ve tebrik sözüdür. *Tûbâ* demek, “ne mutlu” demektir Arapça’da. Hangi kökten gelmiş? Kelime olarak *tâbeyetîbu* kökünden gelmiş; “iyi olmak”, “hoş olmak” mânasına geliyor. *Tubâ* da “ne hoş”, “ne iyi”, “ne mutlu” mânasına geliyor. Hangi sîga? *Atyeb*, tayyip sözü var, “iyi” demek. Mesela Arap’a bir şey söyle, Arapça konuşan bir kimseye bir şey söylersin; dinler dinler, “Tayyib tayyib, iyi iyi, tamam...” mânasına “tayyib”

der. İşte bu *tayyib* kelimesinin ism-i tafdili *atyeb* geliyor. Onun da müennesi *tûbâ* geliyor.

Ekber, “en büyük” demek. Kübra, müennesi. Erkekler için “ekber” deniliyor, kadınlar için kelime değişiyor Arapça’da, başka bir sîga kullanılıyor. Mesela, *kaddesallâhu sırrahu’l-azîz*, Muhiddin İbn Arabî’ye “Şeyh-i Ekber” derler. Yani en büyük şeyh; bilgisi çok enteresan, kitaplarına garip, mülk ve melekût âleminde nice şeyler yazmış, keşfi-kerameti olan bir zât, mânasına “Şeyh-i Ekber” demişler. Veyahut Hatîcetü’l-Kübrâ, Hatice valide-miz, mü’minlerin anası, Peygamber Efendimiz’in mübarek zevcesi Hatice el-Kübrâ, yani en büyük... Nice Haticeler vardır ama onun gibisi yoktur. Hatice el-Kübrâ; en büyük Hatice. Onun gibi yani bu.

Tûbâ, *atyeb* kelimesinin müennesidir. Başka mânalara; “en güzel”, “en hoş”, “en güzel” mânasına geldiği için, başka kelimelerin tavsifinde de kullanılır, o zaman da başka mânaya gelir. Mesela Peygamber Efendimiz buyuruyor ki; “*Tûbâ* cennette bir ağaçtır.” O ne demek? *Eş-şeceretü’l-tûbâ* demek, yani

“en güzel, en hoş olan ağaç” demek. Dünyada, âhirette pek çok ağaç vardır belki ama bu en hoş ağaç. Nasıl bir ağaçmış o cennetteki tûbâ ağacı? İleriki sayfalarda o da gelecek karşımıza, onu da anlatırız. Öteki ağaçlara benzediğinden, en iyisi, en güzeli, en hoşu olduğundan, cennetteki o ağaca da “tûbâ” demişler. Doğrudan doğruya da bir kimseye tûbâ dendi mi, “ne hoş, ne güzel, ne mübarek, ne mutlu, ne iyi...” mânasına geliyor.

لِمَنْ بَاتَ حَاجًّا *Tûbâ. Kime bu söz? طُوبَى*

وَأَصْبَحَ غَازِيًّا *Limen bâte hâccen ve asbaha*

gâziya. Geceleyin hacı olarak geceleyene, sabahleyin gazi olarak sabahlayana. “Ne mutlu, ne iyi, ne hoş o kimse” demek oluyor.

Bâte-yebîtu, “gecelemek” mânasına geliyor. “Beyt” kelimesini hepimiz bilirsiniz, o da bu kelimedenden gelmiştir. Yani içinde gecelenilen kapalı yere “beyt” demişler. Dışarıda kalsa yağmur yağar üstüne, haşarat gelir, yırtıcı hayvanlar gelir veyahut düşman saldırır. Dört

duvarı olan, çatısı olan, gecelenecek yere, yani “geceleme yeri” mânasına aslında “beyt” demişler. “Beyt” o kökten. *Bâte* de “gecele-mek” mânasına geliyor.

Tûbâ limen bâte hâccen. “Ne mutlu gece-leyin hacı olarak geceleylene.” Tabi hacı olmak çok zor bir şey olduğundan insana ömründe bir defa farzdır. Zengin olan, sıhhatli olan, şartla-rına sahip olan bir insana hac etmek farzdır. Ama ömründe bir defa. Yani ömürde bir defa yapılacak bir farz. Kolay olmadığından, herkes yapamadığından, uzun mesafeleri gerektirdi-ğinden, başka başka ülkelerde yaşayan müslü-manların da boynuna borç olduğundan, Allahu Teâlâ bir defa farz kılmış. Hatta “hac üzeri-nize farz oldu” deyince Peygamber Efendimiz, sahabeden bir zat meraklanıp demiş ki;

“Yâ Resûlallah, her sene mi?”

Efendimiz susmuş. Biraz da anlamadı mı sandı, ne yaptı, “duyuramadım mı?” sandı;

“Yâ Resûlallah, her sene mi?” demiş.

Yine susmuş Peygamber Efendimiz.
Üçüncü sefer;

“Yâ Resûlallah, her sene mi haccedeceğiz?” deyince, artık o zaman demiş ki;

b. Açıklamadığım Konuyu Israrla Sormayın, Cevap Verirsem O Size Farz Olur

“Hayır, her sene değil. Bana açıklamadığım bir konuyu ısrarla tekrar tekrar sormayın. Eğer ağızımdan ‘Evet, her sene olacak.’ diye bir söz çıkmış olsaydı; benim ağızımdan öyle çıktığı için, Allah her sene haccetmeyi her müslümanın boynuna borç ederdi. Onu da yapamazdınız, bu sefer günahkâr olurdunuz. Her sene herkes gidemediği için günahkâr olurdunuz. Onun için, böyle kendiniz bir şeyi fazla sorup kurcalamayın.” mânasına tenbih etmiş.

Hatta Peygamber Efendimiz’e yakın sahabesi, o mübarek ashâbı, muhacirler vs. pek soru soramazlarmış; hem bu gibi şeylerden, hem hürmetlerinden. Hatta mescide geldiği zaman başlarını kaldırıp yüzüne

bakamazlarmış. Yani tahammül edemezlermiş, saygılarından utanırlarmış. Öyleleri var, diyor ki;

“Hz. Peygamber’e olan saygımdan, ömrüm boyunca yüzüne dikkatli bir şekilde doya doya bakamadım.”

Bakamazlarmış. Herkes bakamazmış. Sahabeden birisi; “Bedevilerden, bu meclisin adabını pek bilmeyen, dağlı, köylü, çöllü birileri gelse de, bir şeyler sorsa da, biz de o sorularla verilen cevaplardan istifade etsek diye, biz bedevilerin soru sormasını beklerdik.” diyor. “Yani kenarda sakin dururduk, bakalım şunlar sorsun da biz de cevabı alalım, diye onların sormasını beklerdik.” diyor.

Hac, zengin insanın, sıhhatli insanın, şartlarına sahip insanın boynuna yılda bir defa değil, ömürde bir defa borç olan bir dinî vazife.

وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا

*Ve lillâhi ale'n-nâsi hiccu'l-beyti men istetâ'a ileyhi sebîlâ.*² “Yol bulabilen, imkana güç yetirebilen, gitmeye tâkati olabilen kimse için Allah’ın bir vazifesi, yüklediği bir farızasıdır bu hacetmek.” diye; “Beytullah’ı, Allah’ın Kâbe-i Müşerreffe’sini ziyaret etmek, *menâsik-i haccı* îfa eylemek vazifedir.” diye Kur’ân’da âyetle de belli, hadislerle de belli. İslâm’ın beş direğinden, şartından birisi hac, çok kıymetli... Çok para harcayacaksınız. Kara yolu ile gitsen şu kadar, hava yolu ile gitsen bu kadar, vergisi şu kadar, yol masrafı şu kadar, oraya gittiğin zaman alınan paralar şu kadar; bayağı külfetli bir ibadet. Kimisi arabasını, bir şeyini satıyor filan... Öyle herkes için denkleştirme kolay olmuyor.

Ayrıca bir de zorluğu var. Onun için doktorlar muayene ediyorlar. Eskiden hacca göndermemek için çeşitli bahaneler ararlardı. Hem men her hac mevsiminde “kolera var” diye bir

² 3/Âl-i İmran, 97.

laf, iftira ortaya atılırdı. Ondan sonra da “hastanelerden rapor alacaksın” diye çeşitli taziyeler olurdu. Hastanelerde de imanı zayıf doktorların keyfine kalmış; “olmaz” dediği zaman o mübarek hac ibadeti tehlikeye girerdi.

Hâsılı şunları niçin söyledim?

Ömürde bir defa yapılan zor bir ibadet.

Tabi sevabı çok. الْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا

الْجَنَّةُ *El-haccu'l-mebrûru leyse lehû cezâun*

*ille'l-cenneh.*³ Makbul, usûlüne uygun, güzel bir hac yaptı mı insan cennetlik oluyor; başka bir mükâfatı yok! Mükâfatı cennet. Ama güzel yaptı mı; kavga etmedi mi, haram malla gitse olmaz, yolda adabına uymasa olmaz, orada kabahatler işlese olmaz. Yani haccı, mebrur bir hac olacak. Cömert olacak; elindeki parayı saçacak. Kimseyi incitmeyecek. Sabredecek,

³ Buhârî, “Umre”, 1, r. 1773; Müslim, “Hacc”, r. 437; Tirmizî, “Hacc”, 90, r. 933; Nesâî, “Menâsik”, 5, r. 2629; İbn Mâce, “Menâsik”, 3, r. 2888; Muvatta', “Hacc”, r. 65; Ahmed b. Hanbel, II, 246, 462, r. 7354, 9941; III, 325, r. 14482; Abdürrezak, *Musannef*, V, 3, r. 8799; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IV, 561, r. 8724; V, 428, r. 10382.

şükredecek. İbadet edecek, vaktini değerlendirecek... Bu kadar kıymetli bir ibadet, ne kadar sevabı var? İnsan cennetlik oluyor.

Bu zavallı fakir de akşama hacı olarak akşamlıyor, sabaha gazi olarak sabahlıyor. Bir de Efendimiz hadîs-i şerîfinin sonunda yemin buyurmuş ki; “Şu canım elinde olan Allah’a and olsun ki.” “Vallahi” demek yani. “Vallahi onlar asıl hacılardır.” Yani o kadar hac sevabı vardır diye bildirmiş oluyor.

Muhterem kardeşlerim, bu fakirlik şimdi Türklerde biraz azaldı. Eskidenmiş. Türkiye’de en fakir bile yine iyidir de... Suud gibi, Habeşistan gibi, Afrika gibi, Mısır gibi ekinin çok bitmediği, suyun çok olmadığı sıcak yerlerde, mahrumiyetli yerlerde veyahut Doğu Anadolu’nun yüksek, taşlık, kayalık, verimsiz yerleri gibi yerlerde mi bu kıtlık oluyor?

Ankara’da bir arkadaşşıma anlattılar, çok üzüldüm. Mühendis, apartmanı var, dairesi var, muhiti var, çevresi var, çoluk çocuğu var, bir güzel işi var. Tabi işler bazen iyi gider, bazen kötü gider. Müteahhitler bazen kâr eder, bazen batırır, bazen iş makinelerini bile

satarlar. Bu kardeşimizin de işi kötüye gitmiş, evde yiyecek lokmaya muhtaç olmuşlar. Karı koca ağlaşmışlar. Yani şu hale bakın... Ne babası yardım etmiş, ne arkadaşlarından bir ârif kimse çıkıp “ya bunların bir sıkıntısı var” deyip de bir anlayış gösterip yardım etmiş. Çok üzül-düm. Tanıdığımız birisi, yani sizin gibi bir kardeşimiz.

Allah birbirimize karşı vazifelerimizi güzel yapmayı cümlemize nasip etsin. Birbirimizin halinden anlamayı nasip etsin. İnsan benzinin sarılığında anlamalı. Camiye gelmediği zaman; “İki üç defa sen namaza gelemedin, bir derdin mi var kardeşim?” diye hemen sormalı. Yani bazen giyimi güzel olan, dış görünüşü itibariyle belli olmayan kimse de para sıkıntısına düşebilir. Bazen evinde yiyeceği olmayabilir; aç kalabilir, açıkta kalabilir. Borcu olur, maaşı yetmez, kazancı gelmez veya alışverişi olmaz.

Rahmetli akrabamızdan birisinin evine Hocamızla beraber gitmiştik de, bir kenara çekti beni; “Valla” dedi, “kaç gündür hiçbir mal satılmıyor” dedi, “meteliğe kurşun atıyoruz, beş paramız yok.” dedi. Hocamız gidince,

herkes, misafirler de çok yığılıyor oraya. Hocamız bizi de almış yanına. Biz de bir aileyiz, kalabalığız; Hocamız da bir aile; iki aile, kendileri de var... Dükkânda da uzun zaman alışveriş olmamış. Ben de bir ay sonuna kadar maaşını ancak yetiştiren bir asistanım. Benim de öyle cebimde param pulum çok yok o zaman. “Eyvah” dedim ben kendi kendime... Akşama geldi; “oho..” dedi, “bugün öyle kazançlar oldu ki” dedi... Misafir rızkıyla gelir, ev sahibinin günahlarını affettirir, öyle gider. “Çok kazançlar oldu” dedi, “kaç tane buzdolabı sattım, şöyle oldu, böyle oldu...” dedi, “her şeyi topladık” dedi. Kendi hayatımda da ben biliyorum; yani insanın, memurun bazen ay sonuna eve ekmek alacak parası olmayabiliyor.

Yani böyle fakr u zaruret çeken kimse-ler... Bazısı için gelip geçicidir. Mesela iki gün sonra maaş alacak, eline para geçecek, biliyor. Veyahut hatırlıdır; yani “bana biraz sonra vermek üzere şu kadar bir para...”; “istediğin para olsun kardeşim...” diye şıkır şıkır para sayabilirler. Ama bir de hakikaten devamlı yoksulluk var; gecekonduda oturmak, tenekelerin altında, akan çatının altında bir köşeye

sıkışmış olmak var. Devamlı olarak gıda bulamamak; yiyecek, içecek bulamama durumları var.

Geçen seneler yüreğime hançer gibi saplanmış bir gazete haberidir ki; kadının birisi dört çocuk mu beş çocuk mu, onlara bir haftadır şekerli su içire içire fakirlik canına tak etmiş. Çalışacak bir geçim bulamamışlar, yardım alamamışlar. Cahilmiş zavallıcık; kendini asmış tavana... Yani o çocuklarının sefaletine dayanamadığı için...

c. Komşular Birbirinin Halini Bilmeli

Bu insanlar birbirlerinden çok habersiz oluyorlar; bu çok kötü bir şey! Yani komşular birbirinin halini bilmeli. Arkadaşlar bilmeli. Zenginler böylelerini arayıp bulmaya çalışmalı.

Hacı olarak yatmış kadar sevap alırlar, gazi olarak kalkmış kadar sevap alırlar. Neden?

Sabaha kadar o açlıkla insanı uyku bile tutmaz; yatakta bir o tarafa döner, bir o tarafa döner. O gazi gibi işte bütün gece sanki

savaşmış gibi öyle sevap alıyor. رَجُلٌ مَسْتُورٌ

Racülün mestûrun diyor, yani halini kimse bilmiyor, söylemiyor ki, dilenmiyor ki bilsin... İşte asıl öylesini arayıp bulmaya çalışmak lazım, öylesine dikkat etmek lazım.

Babam, kendisini ziyarete gelen bir kimseye, giyimi kuşamı fena değil, çıkartmış bir para vermiş. Çok sevinmiş. O da açıklamış, yani “iyi ki verdin, şöyle şöyle muhtaç durumdaydık...” diye. “Ben onu dış görünüşünden hiç tahmin etmemiştim.” diyor babam.

Yani insanların bazen dış görünüşlerinden belli olmuyor; hakikaten muhtaç durumları oluyor. Hakiki fakiri bulmak için gözümüzü açmalıyız.

Kimisi de tüccardır; sadaka tüccarı, zekât tüccarı; ondan alır, ondan alır, ondan alır; zengin duruma geçer, kendisi zekât verecek duruma geçer. Hâlâ ne gözü doyar ne şeyi... Cebi dolu. Hatta kimisi artık yememeye, biriktirmeye öyle alışıyor ki; ölüyor, bakıyorsun bankada şu kadar hesabı çıkıyor, filanca yerde

şu kadar dairesi var. Tabi insan parasını böyle sahtekâr insanlara vermeye çalışacağına, verip kaptıracağına... Gerçi ona verince de insan sevabı alır ama hakiki fakiri bulmaya çalışmalı.

Ben bunun çaresi olarak tabi iki çare düşünüyorum. Bir; “Halini iyi bildiğiniz, gerçekten fakir, muhtaç kimseler var mı? Zekâtlarımızı onlara verelim.” diye arkadaşlara, çevreye sormalı. İkincisi de, insan kendisi gecekondulu mahallelerine, fakir mahallelere, fakir köylere gidivermeli. Cumartesi ve pazarları orada namaz kılmalı. İmamı bir kenara çekip; “Bu mahallede camiye gelip gidenlerden çoluk çocuğu çok fakir, yardıma muhtaç, dul, yetim kimse var mı?” diye soru vermeli. Böylece araştırmalı. Çünkü böyle iffetli, namuslu, şerefli kimseler istemiyorlar.

يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعْفُفِ

*Yahsebühümü'l-câhilu ağniyâe mine't-teaffufi.*⁴ İzzetinden, vakarından dolayı, cahil,

⁴ 2/Bakara, 273.

bilmeyen kimse onu zengin sanıyor; halbuki kaç gündür aç...

Bir pazar birisi geldi. Beni başkası sanmış da yanlış adres olarak gelmiş. Benim de başım kalabalık; cemaat arı kovanı gibi... “Hocam” dedi, “trafik kazası oldu, iki çocuğum öldü, hanımım hastanede.” dedi. Arapça söylüyor. Suudluymuş kendisi. “Bana üç milyon -bilmem ne kadar- yardım lazım” dedi, “iki üç gündür de açım” dedi. Fakat konuşmadan anladık ki yani aradığı kimse ben değilim; isim benzerliğinden yanlışlıkla gelmiş. Ben çocuğa dedim ki; “bu filanca efendiyi arıyor, ona götür.” Gitti. Sonradan da pişman oldum; “Yahu keşke göndermeseydim, hiç olmazsa bir karnını doyursaydım. Halini bir anlasaydım, bir telefon ederdik.” diye... Yani insanın başına bazen böyle haller de geliyor. İki gün üç gün aç kalıyor.

Ankara'nın bir köyüne gitmiş şoförler; “breh!” diyor, yani “bu kadar cimri köy görmedim” diye anlatıyor şoför. Üç gün orada ne yiyecek vermişler, ne ekmek vermişler. “Oranın malları kamyonu doluncaya kadar, kavun

yiye yiye midemiz fesada uğradı, mahvolduk.” diyor. Yani “ekmek filan bulamadık” diyor. Böyle halden anlamayınca fena oluyor.

Yani misafirin halinden anlamalı. Allah rızası için fakirlerin halinden anlamalı, takip etmeli.

Muhterem kardeşlerim, bu hususta gözümüzü açalım. Yani bizim memlekette böyle çok açlıktan ölen fakir filan yok. Şöyle de olabilir; dünya üzerinde başka müslümanlar var; çok fakir, çok mazlum, çok zavallı... Mesela Manila’da, -yani ta uzak diyarda, Uzak Doğu’da- mesela Filipinler’de, mesela Bangladeş’te, mesela Hindistan’da, Pakistan’da, Afganistan’da gerçekten çok fakir insanlar var.

Bunun için de çare; zengin müslümanlar biraz Avrupa’ya filan gideceğine İslâm ülkelerine gitmeli. “Hadi bu sene de Bangladeş’e gideyim.” Oraya gitmeli, oralarda dolaşmalı, dost edinmeli, samimi insanları tanımalı. Orada da biraz yardım etmeli. Sonra bizim burada elmalar çürür, meyveler çürür, mahsulün fazlası vardır. Müslümanlar buradan malları toplayıp Afrika’nın filanca fakir ülkesine,

falanca müslüman ülkesine göndermek gibi organizasyonlar da çalıştırmalı. Yani müslümanlar dünya üzerinde ne kadar kardeşleri olduğunun şuurunda olmalı. O kardeşlerinin fakir fu-karasının da yardımına erişecek teşkilatları kurmalı.

d. Bulduğunuz Bölgelerdeki Hayır Kurumlarına Girin

Onun için ben mecmualarda yazdığım makalelerimde kardeşlerime tavsiye ettim ki; “Bulduğunuz bölgelerdeki hayır kurumlarına girin, oranın yönetimine sahip olun, hâkim olun.” Yani Kızılay mı olur, Çocuk Esirgeme Kurumu mu olur, Yeşilay mı olur, daha başka bir teşkilat mı olur... Bunlar böyle dinsiz, imansız, istismarcı, yalancı, dolancı, sahtekâr insanların eline kalmasın.

Böyle bir kurumu anlattılar da, yani nice gayri ahlâkî şeyler de yapılmış. İyi bir kardeşimizin, Allah razı olsun, başından geçmiş; zavallı yetim çocuklar orada ne kadar edebe, ahlâka uygun olmayan durumlara da maruz kalıyorlar, diye gazetelerde yazdı, beyanâtı da çıktı. İşte böyle yerlere/kurumlara

müslümanlar sahip olmalı. Çünkü bu bir gerçek ki, hayırların bazı edepsiz, insafsız, namussuz, haysiyetsiz istismarcıları da var. Yani geçmiş hayır müessesesine, çöreklenmiş; alçak orada fakirin, yetimin, dulun hakkını çiğniyor.

Belediyede çalışan bir kardeşimiz vardı, nur içinde yatsın, vefat etti. “Emekli olamıyorum hocam” diyordu. “Yerime bırakacak kimsem yok. Diretiyorum. Ben ayrıldığım zaman...” Eskiden dul, yetim, asker ailelerine yardım diye bir para kesilirdi. Şimdi kesilir mi bilmiyorum. Belediyede öyle bir fon varmış. “Bunu böyle yağmalayacaklar, iç edecekler, hak edenlere vermeyip kendi aralarında yağmalayacaklar. Ben buna mâni oluyorum, hak sahiplerine vermek de görevim. Diretiyorum. Onlar da bana hışıyla bakıyorlar, emekli olmamı bekliyorlar. Sırf onlara burayı kaptırmamak için, bu paralar çar çur olmasın diye emekli olmuyorum.” diyordu.

Tabi o vefat ettikten sonra asker ailelerine yardım fonları, o belediyelerde neler oldu, bilmiyoruz. Yani suistimalciler var;

hayırları istismar eden alçaklar, edepsizler, haram yiyiciler var. Bunların bekçisi kim olacak?

Müslümanlar olacak. Her yerde takip edecek. Hem verdiği hayrı takip edecek, hem de hayrın yerine gidip kullanılmasını sağlayan müesseselere girecek, oraları kontrol edecek. Allah rızası için oralarda işlerin ters işlememesi bakımından vazife alacak. Öyle olanlar olursa mücadele edecek. “Ses çıkartmıyorum.” Hayır, yani o hırsızlarla, o edepsizlerle uğraşmak dinî bir vazifedir. O bakımdan bunları hatırlatırım hepinize.

Zû iyâlin. “Çoluk çocuğu çok.” *Müteaffifun.* “Çoluk çocuğu çok ama iffetli; azıcık bir dünyalık eline geçse, *kâniun bi'l-yesîri mine'd-dünyâ*, kanaat ediyor. Hadîs-i şerîf vardır ki; *القَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى* *el-kanaatü ken-*

zun lâ yefnâ. “Kanaat bitmez tükenmez bir hazinedir.” Hırs da, kanaatin zıttı olan kötü huydur. Kanaatkârlık; yani “Elhamdülillah, çok şükür; bak bugün Allah bana bir yumuşak buğday ekmeği vermiş; mis gibi kokuyor,

pamuk gibi yumuşak... Bir de şurada tuz var. Bak buna banıyorum, yiyorum. Oh, elhamdü-lillah, karnım doydu, ne güzel... Bu ekmeği bile bulamayan, kaç gün aç kalan insanlar var-mış, zavallılar; bak ben bu yumuşacık ekmeği buldum, pamuk gibi...” şükrediyor. Ötekisi güler ona; “adama bak” der, “tuz, ekmek yiyor, hâlâ şükrediyor ya... O yediği yemek mi; âlem baklava yiyor, börek yiyor, kızartma yiyor...” diyebilir. Ama bu ne yapıyor? “Elham-dülillah” diyor, “çok şükür halime” diyor; tuz, ekmeğe razı oluyor, çorbaya razı oluyor.

Ben yaz tatillerinde çalıştığım yerlerdeki kimselerden öyle çok hatırlarım. Gittiğim yerde bir çorba ısmarlıyor, lokantaya giriyor zavallı; dörtte bir ekmek alıyor, dörtte bir ekmeği çorbanın içine tikiştiriyor tikiştiriyor, bölüyor bölüyor, onu kaşıklıyor. “Borcumuz ne kadar?” diyor, kalkıyor gidiyor. Yani öyle tek çorba ile işini idare ediyor.

Tabi insan Allah verirse yer. Ama kanaat-kâr olmak da çok önemli. Kanaatkâr olmadı mı da bir insan; yani gözünün önüne yığsan malı, mülkü, nimeti, yine de azımsayabiliyor.

Bizim yedek subay okuluna gittiğimiz zaman, altı aydı o zaman yedek subayın şeyleri, altı kişi, sekiz kişi otururduk bir masada. Belki on kişi otururdu. Ama mahdut; masada bir kişi dağıtırdı yemeği öteki yedek subaylara. Bu dağıtma işi değişirdi. Üç çeşit yemek çıkardı. Bu yemekler de güzel. Yani ben şahsen beğenirdim. Böyle birtakım üniversiteli zıpır, züppe insanlar vardı; ilk işleri, yemek yendiği zaman yemeği tenkit etmek, yani beğenmemek, aleyhinde konuşmak, “Böyle yemek mi olur?”, hazırlayanlara çatmak... Ya devlet zengin bir devlet değil; yani bir sürü borcu harcı olan bir devlet... İşte bu kadar, üç çeşit yemek çıkartmış. Doğu Anadolu’da herkes bu kadar yemeği yiyebiliyor mu? Köyde herkes yiyebiliyor mu? Sen kendi evinde, yani buraya gelmediğin zaman her öğünde böyle karşına üç çeşit yemek mi çıkıyordu? Çıkmıyor ama edepsiz. Biz de onlarla kavga gürültü ederdik devamlı... Yani kanaatkâr olmadı mı, bir insana ne yapsan doyu ramıyorsun.

e. İnsanoğlunun Gözünü Topraktan Gayrisi Doldurmaz

Peygamber Efendimiz de böyle haris insanları anlatırken bir hadîs-i şerîfnde, buyurmuş ya; *لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ ذَهَبٍ لَأَبْتَعِي*

إِلَيْهِمَا الثَّالِثَةُ *Lev kâne libni âdeme vâdiyâni*

*min zehebin lebteğâ ileyhime's-sâliseh.*⁵ “İnsanoğlunun iki vadi dolusu altını olsa, üçüncü bir vadi olsun diye ona uğraşır, onun peşine düşer. İnsanoğlunun gözünü topraktan gayrisi doldurmaz.”

Doğru yola döneni Allah döndürür. Tevbe edene de Allah tevbesini nasip eder, hırstan kurtarır. Ama insanlar ekseriyetle böyle muhteris, hırslı, kanaatsiz, gözü doymaz oluyor. Hele imanı zayıf oldu mu veya imansız oldu mu, daha çok oluyor.

⁵ Ahmed b. Hanbel, V, 117, r. 21111; *İbn Hıbbân, Sahîh, VIII, 30, r. 3237*; Ebû Ya'lâ, *Müsned, VII, 438, r. 4460*; XI, 4466, r. 6573; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid, VII, 141, r. 11510*; Ali el-Mutakî, *Kenzu'l-ummâl, II, 569, r. 4747*. Bk. Tirmizî, “Zühd”, 27, r. 2337; Ahmed b. Hanbel, IV, 368, r. 19280; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr, V, 184, r. 5032*.

Müslüman nasıl olacak?

Kanaatkâr olacak. Eline geçene hamd edecek, şükredecek. Harama sapmayacak. Helalin azı ile memnun ve mesrur olacak.

Ve yedhulu aleyhim dâhika. Hane halkının yanına gülerek giriyor. Akşama kadar çalışan bir insan bir de para çok kazanmadı mı, eve nasıl gelir? Pür şiddet gelir. Kaşları çatık gelir. Hırslı gelir. Kapıdan içeri girdiği zaman haşlayacak insan arar. Bakarsın, yoksul ailelerde karı koca geçimsiz... Şimdi bana geliyor bazen birileri;

“Ailede problemimiz var hocam, bize yardımcı olun. Geçinemiyoruz...”

Soruyorum, çeşitli sorular soruyorum da, bazen de arada böyle laf arasında hemen onu da soruyorum;

“Geçim durumunuz nasıl?”

Çünkü geçim iyi olmadı mı, ekseriya oradan huzursuzluk patlak veriyor. Mutlu değil, mutlu olmuyor. Geçim, yiyecek, içecek, para, pul eksik olduğundan, bu sefer birbirlerine

didişiyorlar, saldırıyorlar. Yani paranın azlığı, yoksulluğun ızdırabını birbirleriyle mücadele ederek çıkartmaya çalışıyorlar. Öyle olmayacak.

Yedhulu aleyhim dâhika. “Onların yanına gülerek giriyor.” *Ve yahrîcu minhüm dâhika.* “Onların yanından sabah ayrılırken gülerek ayrılıyor.” Bu çok önemli! Aile reisleri böyle olacak. İşinin sıkıntısını eşine, ailesine duyurmayacak, belli etmeyecek. İşinin sıkıntısını akşam evinin içine taşımayacak. Sıkıntı orada kalsın, yani bu tarafa getirip de ev halkını ayrıca üzme. Gündüz çektiğin yetmiyormuş gibi, bir de akşam başkalarına çektirme.

O bakımdan, gülerek giderse, gülerek gelirse... *Vellezî nefsi bi-yedihî.* “Canım, nefsim kudreti elinde olan...” Dilerse yaşatır, dilerse öldürür, dilerse sıhhatli eder, dilerse hasta eder, her şey Allah’ın kudretine bağlı... “Canım elinde olan Allah’a yeminler olsun.” “*Vallahi, billahi*” demek yani. *Innehüm hümül-hâccûn.* “Onlar asıl hacıların ta kendileridir.”

Burada *innehüm* dediğine göre, yani böyle yapan fakir aile reisleri; böyle çıkan, böyle

giren aile reisleri, mânasına da gelebilir; “onlar” diye çoğul sîgasıyla kullanılmasından hem o aile reisi, hem o hane halkı, hanım ve çocuklar, hepsi birden demek mânasına da gelebilir. *Hümü’l- hâccûne’l-gâzzûne fî sebîlillâhi azze ve celle.* “Aziz ve celil olan Allah’ın yolunda cihat eden, gaza ile meşgul olan, hacca gitmiş, hacılık yapmış kimselerdir. Yani onlar kadar sevapları çoktur.” buyurmuş.

Demek ki sabreden aile efradına, çoluk çocuğa da o sevaplar veriliyor. Kocasız zaten işten, fakirlikten bağı yanmış; kadın açıyor ağzını, yumuyor gözünü, bir daha hayatı o zehir ediyor evde. Böyleleri de var. Yani kadınlardan anlayışsız olanlar; “şunu da isterim, bunu da isterim...” diyenler oluyor. Evdeki eşyası yetecekken, lükse, israfa kaçma yolunu tercih edenler oluyor.

İşte size hadîs-i şerîf, Peygamber Efendimiz’in tavsiyesi; demek ki güleç yüzlü aile reisleri olacağız, güleç yüzlü insanlar olacağız. Eğer fakirlik, sıkıntı, maddî birtakım darlıklar filan varsa bile, yine kanaat sahibi olacağız, iffetli olacağız, halimizi sağa sola

açmayacağız. Sabrettik mi hacılık, gazilik sevabına nâil olunuyor. Hane halkı da böyle anlayışlı olacak, aile reislerine mânevî bakımından, moral yönünden destekçi olacaklar.

Çok önemli, tatlı hadîs-i şerîflerden bir tanesi olarak görüyorum. Onun için böyle uzunca üzerinde durdum. Bunun arkasından bir hadîs-i şerîf daha var, uzunca bir hadîs-i şerîf. Onu da atlayarak aşağıdaki hadise geçeyim.

طُوبَى شَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ مَسِيرَةَ مِائَةِ عَامٍ ثِيَابُ أَهْلِ
الْجَنَّةِ تَخْرُجُ مِنْ أَكْمَامِهَا

*Tûbâ şeceretün fi'l-cenneti mesîretü meti âmin siyâbu ehli'l-cenneti yahrucu min ekmâmihâ.*⁶

Ebû Said el-Hudrî hazretlerinden İbni Hibban *rahmetullâhi aleyh* rivayet etmiş.

⁶ Ahmed b. Hanbel, IV, 71, r. 11673; İbn Ebi'd-dünya, "Sıfatü'l-cenneh", s. 123, 132, r. 143, 148; İbn Hibbân, *Sahîh*, XVI, 429, r. 7413; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, II, 519, r. 1374; Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*, III, 265, r. 3736; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, X, 67, r. 16699; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, IV, 275, 282, r. 5293, 5312; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XIV, 457, r. 39249.

Bir hadîs-i şerîf daha var. İbni Merdevey, İbni Abbas *radıyallâhu anhumâ*'dan rivayet etmiş.

طُوبَى شَجْرَةٌ فِي الْجَنَّةِ غَرَسَهُ اللَّهُ بِيَدِهِ وَنَفَخَ فِيهَا
مِنْ رُوحِهِ وَإِنَّ أَغْصَانَهَا لَتُرَى مِنْ وَرَاءِ سُورِ الْجَنَّةِ
تُنْبِتُ بِالْحُلِيِّ وَالشِّمَارِ مُتَهَدِّلَةٌ عَلَى أَفْوَاهِهَا

*Tûbâ şeceretün fi'l-cenneti ğarasa-hullâhu bi-yedihî ve nefeha fîhâ min rûhihî ve inne a'sâbiha leturâ min verâi esvâri'l-cenneh tünbitü'l-huliy ve's-simâru müteheddiletün alâ efvâhihâ.*⁷

Yukarıda söylediğim konuyu açıkladığı için oraya atladım. *Tûbâ* diyor Peygamber Efendimiz bu iki hadîs-i şerîfte. Cennette bir ağacın adıdır. *Tûbâ şeceretün fi'l-cenneh*. “Cennette bir ağaçtır.” *Mesîretü mieti âmin*. “Bin yıllık seyahat ile geçilebilir yanından.” Yani bu taraftan gölgesi başladı, dalları başladı, öbür tarafına kadar bin yıl seyahat edeceksin. O kadar muazzam bir ağaç, ulu bir ağaç yani bu

⁷ *Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, IV, 283, r. 5314; Ali el-Muttakî, Kenzu'l-ummâl, XIV, 457-8, r. 39252.*

ağaç. *Siyâbu ehli'l-cenneti yahrucu min ekmâmihâ.* “Cennet ehlinin elbiseleri bu ağaçtan biter, bu ağacın yaprakları/dalları arasından çıkar.”

İkinci hadîs-i şerîfte biraz daha açıklık var.

Tûbâ şeceretün fi'l-cenneh. “Tûbâ cennette bir ağaçtır.” *Ĝarasahullâhu bi-yedihî.* “Allahu Teâlâ hazretleri bu ağacı kendi eliyle dikmiştir.” Subhanallah! Ne demekse mânası, ne inceliğe sahipse... Tabi her şey Allahu Teâlâ hazretlerinin “ol!” demesiyle oluyor.

كُنْ فَيَكُونُ *Kün feyekün.*⁸ “Ol!” demesiyle olu-

yor da, yani bunun hilkatine, yaratılmasına Allahu Teâlâ hazretlerinin değer verdiğini anlıyoruz bu ifadeden. Kendi eliyle Allahu Teâlâ hazretleri bu ağacı dikmiş.

Hani biz, *lâ teşbih velâ temsil*, birazcık bir bahçemiz olsa; komşular, misafirler geldiği zaman bahçeye çıkarsak; “İşte şu ağacı kendi ellerimle diktim, bak ne kadar büyüdü. Bak

⁸ 36/Yâsîn, 82.

şimdi meyve de veriyor. Kopart, buyurun, afiyet olsun...” filan deriz. İnsan kendisinin diktiğine özel bir sevgi besler. “Şu ağacı rahmetli babam dikmişti, ondan bana hatıradır.” Veyahut “Şu ağacı rahmetli annem kendi elleriyle dikmişti, hatıradır.” Veyahut “Şu ulu çınar ağacını benim büyük dedem dikmiş, bak şimdi ne kadar büyüdü...” gibi oluyor ya; cennetteki tûbâ ağacının da Allahu Teâlâ hazretlerinin bizzat kendisinin elleriyle dikildiğini Peygamber Efendimiz bildiriyor.

Tabi bu sözün mânasını, muradını Allah bilir. Yani muhakkak bu ağacın ehemmiyetini gösteriyor. “Allah kendi eliyle dikti” demekten tabi “Allahu Teâlâ hazretlerinin eli” diye, Kur’ân-ı Kerîm’de *yedullah* diye, **يَدُ اللَّهِ فَوْقَ**

أَيْدِيهِمْ *yedullâhi fevka eydîhim*⁹ diye, *yed* ke-

limesi geçiyor. Ama bu ilm-i kelâmın mühim meselelerinden biridir. Yani “Allahu Teâlâ hazretlerinin eli” demekten maksat nedir?

⁹ 48/Fetih, 10.

Kimisi diyorlar ki; “kudretinden kinâyedir.” Kimisi de diyorlar ki; “biz bu hususta herhangi bir açıklamaya girişmemeyi uygun görürüz. Böyle buyurulmuş, bu kelime kullanılmış, vardır bir sebebi. Mahiyeti kendisince malum ama biz olduğu gibi kabul ederiz.” Kimisi de, bizzat, madem onu kullanmış diye, teşbih ve teccim ehli var, Hanbelî mezhebinin bazı fırkaları var; onlar da değişik kanaatler ileri sürmüşler. Ama bu ifadeyi ben bizzat okuyorum ki, yani bu tûbâ ağacının kıymeti anlaşılсын diye.

Allahu Teâlâ hazretleri tûbâ ağacını kendi eliyle dikmiştir. *وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ* *Ve nefeha*

*fîhâ min rûhihî.*¹⁰ “Ve ona kendi ruhundan üfürmüştür.” Bunun da tabii ne demek olduğunu beşerin âciz aklı anlayamaz. “İdrak-i meâli bu küçük akla gerekmez. Zira bu terazi o kadar sıkleti çekmez.” diyor Ziya Paşa. Yani yüce meseleleri insanın aklı bazen almayabilir çünkü terazinin bir kapasitesi vardır. O kadar ağır meseleleri böyle hafif bir teraziye

¹⁰ 32/Secde, 9.

koyarsan terazinin ne ibresi kalır, ne kefesi kalır; parça parça parçalanır. O terazi onu çekecek ağırlıkta değildir. Yüce meseleler bunlar, âhirete ait meseleler, cennete ait meseleler. Ama buradan da yine bunun bir şerefini anlıyoruz, ehemmiyetini anlıyoruz. Eliyle dikmiş Rabbimiz ve ruhundan üfürmüş bu ağaca. Müstesna, değişik bir ağaç. İnşaallah cennette görürüz de anlarız, “ya, böyleymiş...” diye. Allah cümlemize nasip etsin.

Ve inne a’sâbiha leturâ min verâi esvâri’l-cenneh. “Bunun dalları, kökleri cennetin surlarının dışından da görünür.” Böyle ulu bir ağaç olduğundan, bin yıllık bir ağaç olduğundan, cennetin çevresini çevreleyen surları vardır. Oraya herkes giremez, mü’minler girecek.

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا مُمْسِنٌ *Lâ yedhulu’l-cennete*

*illâ mü’minun.*¹¹ “Cennete ancak mü’min girecek.” Kâfirlerin girmesi mümkün değil. Allahu Teâlâ hazretleri bazı insanlara cennete

¹¹ *Buhârî*, “*Megâzî*”, 38, r. 4203; “*Kader*”, 5, r. 6606; *Müslim*, “*Sıyâm*”, r. 145; *Tirmizî*, “*Tefsir*”, 10, r. 3091; *Nesâî*, “*İman*”, 7, r. 4994; Ahmed b. Hanbel, II, 299, r. 7977; III, 349, 415, r. 14763-4, 15429-30.

yaklaşmayı bile nasip etmeyecek, içeri girmek şöyle dursun... Cennetin güzel kokuları beş yüz yıllık mesafeden duyulurmuş. Beş yüz yıllık mesafeden cennetin kokusu burcu burcu, buram buram, misk-i amber kokusu, artık ne kokuları varsa cennetin, duyulurmuş. Bazıları onu bile duyamayacaklar.

Mesela bir hadîs-i şerîfte diyor ki Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri;

المُخْتَلِعَاتُ هُنَّ الْمُنَافِقَاتُ *El-muhalliâtu*

*hünne'l-münâfikât.*¹² “Kocasından ayrılmaya niyet edip, heves edip, kocasını beğenmeyip ondan ayrılmaya fırsat arayan, onu isteyen kadınlar münafıkların ta kendisidir.” Ve böyle kadınlar, yani durup dururken kocasından ayrılmayı hevesliyorlar; beğenmediler, ayrılmanın çarelerini arıyorlar, boşanmak istiyorlar. “Bu kadınlar cennetin kokusunu bile duyamayacaklar.” diyor Peygamber Efendimiz. Halbuki cennetin kokusu beş yüz yıllık mesafeden

¹² *Tirmizî, “Talak”, 11, r. 1186; Nesâî, “Talak”, 34, r. 3461; Ahmed b. Hanbel, II, 414, r. 9358; Abdürrezzak, Musannef, VI, 514, r. 11890-1; Bezzâr, Müsned, X, 98, r. 4161; XVII, 44, r. 9561.*

etrafa yayılır. İnsan uzaktan anlar. Ankara'da bir mevsim olur, bizim oturduğumuz mahallede sabahleyin camiye gidersiniz; camiye zor gidersiniz. İğdeler açar, hanımelleri açar; o güzel kokulardan neredeyse yarı yolda bayılacak gibi olursunuz. O güzel kokular ta nerelerden duyulur... Cennetin kokusu o kadar uzaklardan duyuluyor ama böyle edepsiz kadınlara Allah nasip etmiyor.

Cennetin bir suru var, kapıları var. İşte bu tûbâ ağacı uzaktan, muhteşem bir ağaç olarak cennetin surlarının dışından da görülüyor. Artık hayalinize neler geliyor kim bilir... Hayalinizi çalıştırın bakalım. *Tünbitü'l-huliy*. “Bu ağaç cennet ehlinin hullelerini, ziynetlerini bitirir. Üzerinde cennet ehlinin ziynetleri biter.” *Ve's-simaru müteheddiletün alâ efvâhîhâ*. “Bunun yiyecek meyveleri de vardır.” Böyle güzel cennet hulleleri, süsleri, ziynetleri bittiği gibi, bunun üzerinde meyveleri de vardır. Bu meyveler cennet ehlinin uzanacağı yere kadar, ağızlarının yanına kadar gelir, ağızlarına kadar uzanır, cennet köşklerinin odalarına kadar gelir.

Şimdi cennet köşkleri deyince, Ankara'da okuduğumuz bir hadîs-i şerîfi de burada mesele böyle tatlı bir noktaya gelmişken hatırlatayım. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* buyuruyor ki; “Birbirlerini Allah için sevip muhabbet eden mü'minler...” Sen beni seviyorsun, ben seni seviyorum; sen onu seviyorsun, o seni seviyor; muhabbet, neden? “Bu mü'min kardeşimdir benim.” diye, yani Allah rızası için birbirimizi seviyoruz. Eğer sevebiliyorsak ne mutlu...

f. Birbirlerini Allah İçin Sevenlere Yakuttan Sütunlar Üzerinde Köşkler İhsan Edilecektir

Birbirlerini Allah için seven kimselere Allah Teâlâ hazretleri yakuttan sütunlar üzerinde köşkler ihsan edecekmiş. Demek ki aşağıda değil; yüksek sütunlar üstünde köşkler ve her köşkün içinde yetmiş bin oda olacakmış. Yakuttan bir sütun temel üzerinde... Yakut biliyorsunuz, kırmızı renklidir, dünyanın en kıymetli taşlarından. Elmasın renklisidir. Yani elmas da aynı malzemedir ama yakut onun kırmızısı, şarabî renklisi oluyor. İşte öyle yakut

sütunlar üzerinde yetmiş bin odası olacak. Birbirini Allah rızası için seven kimseler, onlar o köşklerinin balkonlarına çıktıkları zaman güneşin yeryüzünü aydınlattığı gibi cennete ışıklar saçılır, cennet ehline pırıl pırıl ışık saçarlar. Ve cennetin öbür taraflarındaki cennetlikleri, onlar da cennetlik ama, “hadi gelin, şu birbirlerini Allah rızası için seven insanları seyrana çıkaralım” diye onlar balkona çıktıkları zaman onları görmeye aşağılardan toplanacaklarmış muhterem kardeşlerim.

Allahu Teâlâ hazretleri onun için kalbimizden gıll ü gışşı, kini, düşmanlığı, hasedi, ve sâir kardeşliğe, dostluğa aykırı kötü duyguları silsin, atsın. Bizi birbirimizi Allah için seven, has mü'min kardeşlerden eylesin. Birbiri için canını, malını ikramdan, feda etmekten çekinmeyen kardeşlerden eylesin.

g. Kardeşlik Üç Seviyedir

İmam Gazâlî *rahmetullâhi aleyh*, Allah şefaatine erdirsin, *İhyâ*'sında söylüyor, ben de her zaman naklediyorum. Her zaman, her derste söylesek de aklımıza iyice yerleşse yeridir. “Kardeşlik üç seviyededir” diyor, “bir

aşığı seviyesi, bir orta seviyesi, bir yüksek seviyesi.”

Aşığı seviyesi; kardeşini ev halkından birisi gibi görüp onun ihtiyacını gidermen, karını doyurman, giydirmen, barındırman. Yani aslî ihtiyaçlarına destek olmak, en aşığı seviyesi bu. Sen tok yatacaksın, o aç yatacak. Sen arabalarda gezeceksin, o çamurda olacak. Sen türlü elbiselerini nereye koyacağını şaşıracaksın, bir gardrop az gelecek, bir tane daha alacaksın; o bir tanesini giymek, bulmaktan âciz. Böyle kardeşlik olmaz. Aslî ihtiyaçlarını karşılama, en aşığı mertebesi oluyor. Yine bir seviye ama aşığı derecesi.

Orta derecesi; yarı yarıya bölüşmek. “Al, şu senin, bu benim” diye her şeyde kardeşlerine yarı yarıya pay tanımak. Bu da daha yüksek bir seviye. Yani olanın, cebinden kendisi gizli gizli sayıyor da azıcık bir miktarını veriyor, bu başka. Bir de ne varsa yarı yarıya veriyor, bu daha üstün tabi.

Bir de en üstün derecesi vardır; kendi ihtiyacı varken kardeşinin ihtiyacını önce karşılamak. Kendisi yemeyip ona yedirmek; kendisi

giymeyip ona giydirmek; kendisi sıkıntı çekip ona sıkıntı çektirmemek; ikramın çoğunu ona vermek. O da üstün derecesidir, diye bildiriliyor.

Bunlar masal değildir. Bazı has mü'minler bu hayatı yaşamışlardır; ömürlerini böyle tatlı kardeşliklerle geçirmişlerdir. Biz 20. yüzyılda Batı'nın Alman usûlü, Amerikan usûlü geldikten sonra böyle bu kadar materyalist kimseler haline geldik; yoksa eskiden de bizde çok hayırseverlik, çok cömertlik, çok misafirperverlik vardı. Ve birbirlerini böylece seven nice insanlar vardı. Allahu âlem şimdi de vardır. Allah'ın iyi kulları hiçbir zaman eksik olmaz; birbirlerini böyle candan seven kimseler vardır.

Yalnız muhterem kardeşlerim, mü'minlerin peşine şeytan çok takılıyor. Niye?

Kızıyor, cennete gidecek diye kıskanıyor. “Şunu da kandırısam... Ötekileri kandırdım, hepsi çantada keklik, hazır. Onlar cehenneme doğru gidedururken ben şu mü'mini de cennet yolundan çevireyim de onun da ayağını kaydırayım, cehenneme düşürteyim.” diye müslümanlarla çok uğraşiyor. Müslümanı müslümana

kışkırtır, kızdırır, dargın hale getirir. Daha başka meseleler ortaya atar. Küçük bir jestinden dolayı darılttırır.

Bir gün otomobille geliyoruz, otomobilimde bir misafir var. Diyor ki; “Filanca kimse size darılmış hocam.” diyor. “Niye?” dedim. Darılmış olan kimse benim talebem, yani ilahiyatta okumuş talebem. Filanca beldeyemiş, dönmüş, üç ay olmuş döneli, ben aramamışım. Yani bilmem, ağzımı açacağım ama açmıyorum. Yani yine bir şey demiyorum. Ben hoca mıyım yoksa senin arkadaşın mıyım? Yoksa senin mâdûnun muyum? Yani ben hocaysam, sen üç aydır neredesin be adam?! Niye gelip beni aramadın? Kendisi beni aramamış; usta hırsız ev sahibini bastırırmış, şimdi darılmış bana, üç aydır ben onu niye aramamışım diye. Sen benim ne çektiğimi, gel benimle beraber bir gez bakalım da evinde durabiliyor musun?.. Kaç gün evinde durabiliyor diye, ondan sonra sitem et.

Yani şeytan kandırmış, hocası ile talebenin arasını açmak için... Benim hiç haberim yok. Hani tavşan dağa küsmüş, dağın haberi

olmamış. Tavşan orada küsmüş dağa, dağın nereden haberi olsun? Şeytan kışkırtıyor... Yani bazı duygular geliyor; “Beni aramalı değil miydi? Ben meşhur bir insan değil miyim?” Meşhur olabilirsin ama ben âciz, nâçiz, biraz sağırım, biraz körüm, biraz topalım; duyamıyorum, göremiyorum, varamıyorum... Ne yapalım yani, ben de böyleyim işte. Yani sana gelememişim, “hoş geldin” diyememişim, kusuruma bakma. Şeytan işliyor. Yani herkesin kalbini bir türlü işleyip öteki mü’min kardeşinden koparmaya çalışıyor.

Öyle olmayacağız. Bahaneler, sebepler bulacağız, hüsnü zan edeceğiz. Ariflerden bir tanesi diyor ki; “Kardeşinde bir kusur görürsen, o kusur için yetmiş tane bahane ve özür uydur.” O bir şey demeden kendin, ‘Herhalde şu sebeple şöyledir, herhalde bu sebeple böyledir...’ diye, yetmiş tane bahane uydur.” diyor. “Yetmiş bahaneye rağmen hâlâ o kardeşine karşı içinde bir kırgınlık varsa, o zaman kendi kendini suçla. Çünkü yetmiş bahaneye rağmen hâlâ yumuşamamışsın, hâlâ kırgınlığın devam ediyor. Kendini suçla, ‘sen ne katı

adamsın!’ diye kendine levm et.” diyor. İşin doğrusu budur muhterem kardeşlerim.

Mü’minleri birbirlerine düşman etmek için hâsseten çalışan düşmanlar da vardır; laf götürenler, getirenler vardır, haber uyduranlar vardır.

Şimdi “birisi” diye anlatalım. Birisi yurtdışına, Amerika’ya gitmiş. Amerika’da çocuğu var, kızı var, oğlu var. Ne zamandır oradaki kimseler onu çağırıyorlar. Davete icabet olarak gitmiş. “Bir de Amerika’yı göreyim.” diye gitmiş. Buradan bazı hasımları aleyhinde iftira uydurmuşlar ki; “Amerika’dan talimat almaya gitti.” Yahu bir adam Amerika’nın ajanı olsa, yani talimat almak için Amerika’ya çağırılmaz ki Amerikalı, burada işini yaptırtır. Yani bütün CIA ajanlarını, CIA’cılarını, hepsini Amerika’ya çağırıp oradan mı talimat veriyordur bu adam? Hayır. Buradan talimatı ulaştırır. Dünyanın her yerindeki ajanları kendi ülkesine çağırıp talimat verme diye bir şey yok. Ama iftiracının ağzı boş durmuyor; yani ille bir bahane uyduracak, ille bazı insanlara karşı bazı insanları kötüleyecek.

Şimdi bu gibi durumlarda tabi;

h. Fasık Birisi Haber Getirirse, O Haberin Sıhhatini Araştırın

إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا *In câeküm*

fâsikun bi-nebein fetebeyyenû. “Fasıkın birisi size bir haber getirirse, siz o haberin sıhhatini bir araştırın.”¹³

Bana, benim yanımda doktora yapmış bir talebem, mücahit bir kimse, Allah rızası için gözünü daldan budaktan esirgememiş bir kimse için; “O mason oldu.” dediler.

“Ya, yapmaz; yapacak bir insan değil.”

Birkaç gün geçti, yanıma geldi, dedim ki; “Senin için hiç böyle yakıştıramayacağım, tahmin etmeyeceğim bir iftira söylediler. Böyle dediler, bilesin.” dedim.

“Hocam, adı benim gibi olan, soyadı benim gibi olan; isminin başında da Dr. harfi olan, doktor nokta nokta, şu, şu, şu... Aynı

¹³ 49/Hucurât, 6.

benim adımda, aynı benim ünvanımda bir herif var; solcu.” dedi. Yani solcu, komünist...

Yani ad benzerliği de olabilir. Sonra iftira da olabilir. Onun için işin aslını araştırmak lazım. Muhabbete dikkat etmek lazım.

Nereden açtık bu sözleri?

“Bu tûbâ ağacının dalları cennetin köşklere kadar uzanıyor, oradakiler hemen elini uzattılar mı ağızlarına, hatta ağızlarıyla bile koparıp ısırabilir, yani o kadar güzel oluyor.” derken, “Bu cennet köşkleri kimlere verilecek?” diye, oradan bu kardeşlik üzerine geldik. “Birbirlerine âhiret kardeşi olan, birbirlerini müslüman olduğu için seven kimselere yetmiş bin odalı, yakut sütunlar üzerinde köşkler verilecek.” diye müjdeledik.

Ben Avustralya’ya gittiğim zaman bir iftira, bir düşmanlık, bir husumet... Diyanet’in resmî görevlileri var; elçilikte çöreklenmişler, oturmuşlar. Ben oraya gitmeden bizim kardeşlerimiz vaaz vereyim diye izin istemişler, “Yok!” demiş. Niye? “O bizim partiden değil.” Yani particilik yapıyor gizli gizli... Elçinin

haberi yoktur o işten ama “o bizim partiden değil” demiş. Ben dedim ki; “Keşke söyleseydiniz, ne diye izin istediniz?” Yalnız bir yerde değil, hem Melbörn’de (Melbourne) izin vermemişler bize, hem de Sidney’de... İki yerde de bizim kardeşlerimiz, benim ihvanım cami yapılmasına para vermiş. Kubbeli, güzel bir cami yapılmış. O camide bana konuşmaya, vaaz vermeye müsaade vermiyor edepsiz. Neyse, biz de o civarda, Melbörn’de (Melbourne), o bizi konuşturmadıkları caminin yakınında geniş bir spor salonunu tuttuk. Bir konuşma hazırladım, orada dedim ki; “Mü’minin mü’mini sevmesi lazım. Avustralya yabancı bir diyar, biz Avustralya da Türkler, müslümanlar birbirlerimizle anlaşamaz da çekemezsek birbirimizi, halimiz ne olacak? Yani böyle saçma şey mi olur?”

Sonra ben, elhamdülillah işte üniversitelerde asistan olmuşum, doçent olmuşum, profesör olmuşum. Yani profesör olan bir insan bedava, para vermeden, uçak parası vermeden senin memleketine kadar gelmiş, müracaatta etmişler. Kendisi etmemiş ama onun nâmına müracaat etmişler. Bir konuşma

bedavadan, daha ne istiyorsun? Yani “Buyur konuş hocam, yani biz seni gökte ararken yerde bulduk, gel konuş...” İşte ne olacak yani... Eğer çok konuşan insan olsa da, “hadi sıraya gir, kuyrukta bekle, sıran gelince konuşursun” denir. Konuşacak insan yok ortada, konuşmacı yok, yani kıtlığı var. Bu işin hazır kıtlığı varken öyle de bir müracaat olmuş... Sonra, “isteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü kara” derler; bizimkiler istemiş konuşsun diye, bir yüz karalığı etmişler. Ötekiler vermemiş, onların iki yüzü kara demek, ikiyüzlülermiş, o da çıkıyor.

Biz orada ne söyleyelim, düşündüm ki bunlar kardeşliğin kıymetini bilmiyor, o konuda bir konuşma yapalım. Hakikaten öyle bir konuşma yaptık. O heyetten, o caminin yapıcılarında da bize tanımadan düşman olan insanlar konuşmaya gelmişler; kimisinin gözleri yaşardı, kimisi ağladı, kimisi geldi özür diledi. Sonunda bizi aldılar camilerine götürdüler, orada bir namaz da kıldık, Çok pişman oldular, yani “biz size izin vermediğimize çok pişman olduk” diye.

Sidney'de (Sydney) de bizi konuşturmayınca, bizim arkadaşlar radyoya da müracaat etmişler. Sidney radyosunda solcular hâkimmiş. Yani bayağı solculuk propagandası yapan kişiler hâkimmiş. Elçilikle de araları zıtmış. Bizim elçilikteki din görevlisi bizim yaptırdığımız camide bizi konuşturmadı, solcu radyonun başındaki kadrodan kişiler bizi konuşturdu. “Röportaj şeklinde konuşacağız” dediler, “konuşalım” dedik. Onlar sordular, biz cevap verdik. Orada da bu insanların sevgi duygularından, sevmekten, birbirlerine muhabbet etmelerinden filan söz ettik. Elhamdülillah, oradan, radyodan her tarafa yayıldı, herkes dinlemiş. Sonradan cemaat de “Yahu bu hocayı ne diye konuşturmamışlar?” diye o izin vermeyenlere söylenmiş.

Hâsılı, şeytan müslümanların haksız ve yersiz yere birbirlerine düşmanlık beslemeleri için çok oyunlar yapıyor muhterem kardeşlerim. Kendi hayatımdan misaller verdim ki siz de kendi hayatınızdan misalleri düşünün. Haksızdır, yersizdir. Yani olmayan şeyleri iftira olarak atıyorlar, ondan sonra hayırları engelliyorlar.

Bir şehre gittim. O şehirde de cuma konuşması istemişler müftü efendiden. Müftü efendi de “Yok!” demiş. Pekâlâ, biz de başka bir kasabaya gitmiştik, yolda başka bir yerde namaz kıldık. Gelince “bizi konuşturmadı da acaba kim konuştu?” diye sordum. Konuşma da olmamış. Yani cuma günü vaiz bulamamış, konuşma olmamış, bizi de konuşturmadı... Vebalinle baş başa kal, Allah seni ıslah etsin, Allah affetsin... Yani olsa da hani yerine başkası konuşsa neyse ne...

Şeytanın oyunları çok oluyor. Şeytanın oyununa gelmeyeceğiz. Birbirimizi sevmekte kusur etmeyeceğiz. Bir de, tabi sen başkasını sevmekte kusur etmemeye çalış da, başkasının seni sevmesine mâni olacak hallerin varsa, onları da düşün, onları da üzerinden at. Sinirli olabilirsin, kırıcı olabilirsin, haris olabilirsin, onlara bazı zararların, kötülüklerin dokunmuş olabilir. Tabi öyle durumların varsa, insanların nefretini çekecek, düşmanlığı meydana getirecek davranışlara da kendisi yanaşmaması lazım. Muhabbetler bozulmasın.

i. Tûbâ, Cennette Bir Ağaçtır

Tûbâ ağacını anlatmaya devam ediyoruz. Cennette bir ağaçtır. Allahu Teâlâ kendi elle-riyle dikmiştir. Ona kendi ruhundan üfürmüştür. Cennetin surlarının dışından dalları, kökleri görülür. Üzerinde güzel cennet libasları biter. Dalları, meyveleri köşklerin balkonlarına, camlarına, içlerine, kim bilir belki salonlarına kadar giriyordur, Allahu âlem. “Elini uzatacak şekilde, ağzına yakın bir yere kadar gelir.” diye Peygamber Efendimiz tûbâ ağacını böyle anlatmış.

Allahu Teâlâ hazretleri böyle tatlandıra tatlandıra, ballandıra ballandıra Resûlullah Efendimiz’in anlattığı bu ağacın meyvelerinden yemeyi, hullelerinden giymeyi, ziynetleriyle ziynetlenmeyi cümlemize nasip ve müyesser eylesin.

Üçüncü bir hadîs-i şerîfi okuyarak devam ediyoruz.

طُوبَى لِمَنْ وُجِدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَارًا كَثِيرًا

*Tûbâ limen vucide fî sahîfetihî istiğfâren kesîrâ.*¹⁴

İbni Mâce *rahmetullâhi aleyh*, büyük hadis alimlerinden, *Sünen*'inde kaydetmiş.

j. Ne Mutlu Sahifesinde Çok İstiğfar Bulunana

“Ne mutlu sahifesinde çok istiğfar bulunana!” buyurmuş Peygamber Efendimiz.

Benim ceplerimde şu anda hiç sahife yok, yani senin de belki üzerinde yoktur; kazak giymişsindir, üzerinde hiç sayfa, defter filan yok. Bir mânevî sahife var ki melekler insanın dünyada işlediği her şeyi yazıp, tespit edip oraya kaydediyorlar. İki tane melek var; bu meleklerin birisi insanın sağında, birisi solunda. Sağdakinin soldakinin de âmiri durumunda olduğunu geçmiş hadîs-i şerîflerde okumuştuk. Soldakine bazen “Dur, yazma!” diyebiliyor,

¹⁴ İbn Mâce, “Edeb”, 57, r. 3818; Bezzâr, *Müsned*, VIII, 433, r. 3508; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IX, 171, r. 10216; Beyhakî, *Şu'abu'l-îmân*, II, 151-2, r. 637-8; Taberânî, “ed-Duâ”, I, 506, r. 1789; Deylemî, *el-Firdevs*, II, 448, r. 3933; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, XIII, 395; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, IV, 282, r. 5310; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, I, 479, r. 2088.

“belki tevbe istiğfar eder, bekle” dediğini biliyoruz.

İnsanın bir sahifesi var; her sözü, her işi, ömür boyu yaptığı cümle fiilleri kaydediliyor muhterem kardeşlerim. Bu nedir? Bu çok büyük bir tehlikedir. Neden?

Bizim gibi terbiyesiz, edepsiz, kusurlu, eksikli kullar için ne fena şey ki bütün o kötülükler yazılıyor. Hepsi ortaya dökülecek, açılacak, okunacak. Kimin karşısında? Mahşer halkının karşısında. Mahşer halkı; “Yazıklar olsun sana! Bunu da mı işledin?!” derlerse hali ne olur müslümanın? Onun için büyük tehlikedir. Allahu Teâlâ hazretleri, her şeyin kaydedildiğini bilip de günahlardan uzaklaşmayı, uzak durmayı cümlemize nasip eylesin.

Gören var, bilen var. Herkesin olduğu yerde edepsizliği yapmıyorsun da yalnız kalınca yapıyorsun, neden? Kimse görmüyor diye. Melekler yok mu yanında? Allahu Teâlâ hazretleri görmüyor mu?

k. Allahu Teâlâ Hâzır ve Nâzırdır, Seni Görmektedir

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ *Ve hüve meaküm*

*eyne mâ küntüm*¹⁵ âyetini okumadın mı? “Her nerede olursan ol Allahu Teâlâ hazretleri senin yanındadır, hâzır ve nâzırdır, görmektedir.” diye bilmiyor musun?

Onun için insanın ayağını denk alması lazım. Söylediği söze dikkat etmesi lazım. Hoşuma gidiyor; mesela birisi aleyhinde konuşulurken bir başkası çıkar, der ki; “Şimdi burada kendisi yok ama Allah’ı var. Bak o şöyle şöyle iyi bir insandır.” İşte bunu, yani orada Allah’ın olduğu şuurunu müslüman içine yerleştirirse has müslüman olur. Has müslüman olmanın çok kolay bir şartı nedir?

Allah’ın yanında hâzır ve nâzır olduğunu bilip gereğince hareket eden, gereğince söyleyen, gereğine göre davranışlarını kontrol eden, düzenleyen insan has müslüman olur. Kolay, çok kolay... “Allah beni görüyor.”

¹⁵ 57/Hadîd, 4.

“Allah beni biliyor ve her yaptığımı yazılıyor.” diye bilirse, insan kendisini toparlayabilir. Ölçer, ölçülü olur, dengeli olur, kontrollü olur, dikkatli olur; iyi müslüman olur.

“Hocam iyi, güzel; bundan sonra inşaallah dediğin gibi yapayım, öyle olmaya çalışayım. Peki şimdiye kadar yaptıklarım ne olacak? Nice nice günahlar işledim hocam, benim halim nice olacak?.. Edepsizliklerim, kusurlarım, günahlarım denizlerden çoktur, dağlardan büyüktür. Sen şimdi beni camide görüyorsun; ben gençliğimde ne camiye uğradım, ne söyledim, ne böyleydim; şunları, şunları yapan bir insandım...”

Böyle buna benzer sözleri hep duymuşsunuzdur muhterem kardeşlerim.

Peygamber Efendimiz’in bir müjdesini size bu durumda nakledeyim. Önce âyeti nakledeyim. Allahu Teâlâ hazretleri buyuruyor ki;

I. Allah'ın Affından Ümidinizi Kesmeyin

لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ

Lâ taknetû min rahmetillâh. “Allah’ın affından, mağfiretinden, rahmetinden ümidinizi kesmeyin.”

إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

*Innellâhe yağfiru'z-zunûbe cemîa.*¹⁶ Rab-bimiz Teâlâ hazretleri tüm günahları toptan affedebilir.

Bir kere bu âyet-i kerîme büyük bir müjdedir. Daha başka âyet-i kerîmeler var.

Şimdi geliyoruz burada okuduğumuz hadîs-i şerîfe. Tevbe ve istiğfar eden kimse de affolur. Sıdk ile, aşk ile, nedamet ile, bir daha yapmamaya niyet ederek, pişmanlık duyarak bir insan tevbe ederse Allah affeder.

Her zaman Cuma hutbesinde imam efendi okuyor, cemaat de dinlemiyor mu?

¹⁶ 39/Zümer, 53.

التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ

*Et-tâibu mine'z-zenbi kemen lâ zenbe-lehû.*¹⁷ Ne demek bu hadîs-i şerîfin mânası?

“Günahından tevbe edip rücu eyleyen kimse, hiç günah işlememiş kimse gibi pâk olur. Hiç günahı olmayan kimse haline gelir. Günahları silinir, pâk olur.”

Biliyorsunuz bir elbisenin üzerine bir leke dökülse, temizlense bazen izi kalabilir. Orada izi bile kalmaz, Allah hepsini affediverir. Onun için bu hadîs-i şerîfe dönüyoruz şimdi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu ki;

طُوبَى لِمَنْ وُجِدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَارًا كَثِيرًا

Tûba limen vucide fî sahîfetihî istiğfâren kesîrâ. “Ne mutlu amel defterinde, sahifesinde çok tevbe ve istiğfar bulunan kimseye!” Melekler yazacaklar tabi; “Tevbe etti yâ Rabbi. Yüz defa ‘tevbe’ dedi, yetmiş defa

¹⁷ *Ibn Mâce*, “Zühd”, 30, r. 4250; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, X, 259-60, r. 20561-3; *Şu'abu'l-îmân*, IX, 266, 362, 370, r. 6640, 6780, 6799; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, X, 150, r. 10281; XXII, 306, r. 775; Begavî, *Şerhu's-sünne*, X, 263, r. 2570; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, IV, 210, 318; VIII, 77; *Münâvî*, *Feyzu'l-Kadîr*, III, 276, r. 3385; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IV, 207, 220, r. 10174, 10249; *Gümüşhanevî*, *Ramûz*, I, 196.

‘tevbe’ dedi yâ Rabbi!” diye hep yazacaklar. Ne mutlu sahifesinde çok istiğfar bulunana...

Onun için daima tevbekâr, daima istiğfar edici, Allah’tan afv u mağfiret isteyenler olalım. Çünkü her zaman kusur işliyoruz; her zaman eksiğimiz vardır, hatamız vardır. Hatamızı düzeltmeye azmederiz ama yine düşeriz. Doğru yürümeye karar veririz ama yine ayağımız kayar. Araba ile hiç kaza yapmamayı isteriz ama bakarsın bir yere çarpmışız, kenarını çarptırmışız, çizdirmişiz veyahut ezmişiz, tozmuşuz. Bir şeyler oluyor. İsteyerek olmuyor bazen de nefis yeniyor, isteyerek yaptırtıyor.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki; “Günahkâr günahı işlediği zamanda iman çıkar gider.” İman çıkıyor gidiyor, aklının tepesinin üstünde... İçinden çıkıyor, o zaman o günahı işliyor. Ondan sonra pişman oluyor, imanı geri geldiği zaman... “Tuh ya! Nasıl uydum da şeytana, bu edepsizliği yaptım. Nasıl oldu da bu günaha düştüm!” diye binbir türlü pişmanlık duyuyor. Günahların sonu hep pişmanlıktır. En büyük pişmanlık da âhirette olanıdır.

Rabbimiz bizi günahlardan korusun. İşlemiş olduğumuz günahlara da tevbe ve istiğfar ettik, ediyoruz; Allah geçmiş günahlarımızı da affeylesin. Bundan sonraki ömrümüzde de tev-fîkini bize refîk eylesin, günahlara düşmeye-lim. Görünen görünmez günahlara; kalbî, be-denî günahlara, hatalara, yanlışlıklara Rabbi-miz bizi bulaştırmasın. Sevdiği, razı olduğu, pırl pırl, tertemiz, ak, pâk kullar olarak, yüzü ak, alnı açık huzuruna varmamızı; cennetiyle, cemaliyle müşerref olmamızı nasip eylesin.

Fâtiha-ı şerîfe mea'l-besmele.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

6 Rebîü'l-Evvel 1410 / 07.10.1989

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

